

А. Я. Радзивілл

Граніт

ГРАНІТ (італ. *granito*, від лат. *granum* – зерно) – повнокристалічна глибинна інтрузивна порода з вмістом кремнезугу понад 64 %. Складається з калійного польового шпату (бл. 40 %), кварцу (майже 30 %), кислого плагіоклазу (15 %), біотиту, мусковіту, рогової обманки, піроксену або олівіну (разом – 5–10 %). Домішки чи другорядні мінерали представлені магнетитом, апатитом, цирконом, сфеном, гранатом, піритом, флюритом та ін. Колір білий, рожевий і червоний. Структура кристалічно-зерниста, рівномірно зерниста та порфіроподібна. Розрізняють велико-, середньо- та дрібнозернисті різновиди, а також строкаті за будовою та кольором пігматодні Г. Середній хім. склад осн. породотвір. оксидів Г. (%): SiO₂ – 68,75; Al₂O₃ – 14,4; K₂O – 5–7; Na₂O – 2–3; Fe₂O₃ – 1,5–3,8; FeO – 1,5–2; CaO – 1–3; Mg – 0,88; TiO₂ – 0,3–0,4; H₂O – 0,19–0,84; MnO – 0,12. Широко розповсюджені лужно-земел. Г.; окрему групу утворюють лужні Г. з підвищеним вмістом лугів, зокрема й натрію. У них наявні лужні піроксени та амфіболи (егірин, рібекіт та ін.). Г. з великими овоїдами калієвого польового шпату, що займають значні масиви в межах Укр. та Балтій. щитів, мають назву «рапаківі». З Г. та їхніми контактними зонами пов'язані концентрації цінних рудних і неруд. корис. копалин. Так, пігматитові, пневматолітові та гідротермал. жили містять поклади срібла, золота, поліметалів, молібдену, вольфраму, ртуті, рідкоземел. елементів, а також коштов. та кольорового каменю. Г. – чудовий буд. та облицювал. матеріал. Укр. Г. відомі й далеко за межами України та були використані у багатьох монум. спорудах. Запаси буд. і декор. Г. в Україні надзвичайно великі, що забезпечує як внутр. потреби, так і перспективи експорту. Г. здебільшого переробляють на місці з огляду на кошти і лише побл. річок і залізниць, що полегшує його транспортування. Гол. р-ни видобутку Г.: побл. смт Клесів (Сарнен. р-н Рівнен. обл.), де видобувають сірі й рожеві Г.; околиці міст Коростишів, Коростень, Новоград-Волинський (усі – Житомир. обл.), де видобувають червоний Г.; великий р-н побл. Вінниці, де розробляють темно-сірі Г.; над р. Рось – міста Погребище (Вінн. обл.), Городище (Черкас. обл.), Біла Церква, Богуслав (обидва

– Київ. обл.); побл. міст Умань і Тальне (обидва – Черкас. обл.); над Дніпром – побл. м. Кременчук (Полтав. обл.). Через невідгідне для транспортування положення мало експлуатують Г. на Пд. Побужжі та Приазов. височині.

Рекомендована література

1. Заварницький А. Н. Изверженные горные породы. Москва, 1956;
2. Петрографічний кодекс України. К., 1999.

Бібліографічний опис:

Граніт / А. Я. Радзивілл // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-26828>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).